

Oppgave 1

HABITUS

Habitus er et system av varige, men foranderlige disposisjoner gjennom hvilke aktørene oppfatter, vurderer og handler i verden.

Disposisjonene er en integrert del av vår person, vår måte å være i verden på, noe naturlig og selvsagt - de er praktiske og ikke språklige. Habitus er snarere en kroppslig enn en bevissthetsmessig tilstand. Habitus er klassespesifikk – medlemmer av samme sosiale klasse vil tendere mot å ha samme habitus og fremvise systematiske likheter i sine praksiser. Habitus er det sosiale livs hukommelse.

Habitus er:

*strukturere*nde - Systemet av disposisjoner bidrar til å frembringe og forme våre handlinger. Habitus er et begrenset antall disposisjoner som gjør oss i stand til å handle adekvat i et ubegrenset antall ulike sosiale situasjoner. Vi er sterkt tilbøyelige til å reagere på bestemte situasjoner på bestemte måter – og våre handlinger er derfor ikke fullstendig frie, samtidig som dette alltid også innebærer en kreativ og villet innsats hos oss selv.

kroppslig – Disposisjonene er en integrert del av vår person, vår måte å være i verden på. Habitus er snarere en kroppslig enn en mental eller bevisst tilstand. Vi merker ikke selv at disposisjonene preger vår omgang i verden. Tvert om oppleves våre disposisjoner som noe naturlig og selvsagt, de er praktiske og ikke intellektuelle eller språklige (diskursive).

strukturert – Disposisjonene er sosiale strukturer, regelmessigheter og krav i kroppsliggjort form. Ens posisjon innenfor et system av objektive, sosiale posisjoner (det sosiale rom) former ens disposisjoner. Dette gjør at habitus er klassespesifikk. Medlemmer av samme sosiale klasse vil tendere mot å ha samme habitus og derfor fremvise systematiske likheter i sine praksiser. Av dette følger at habitus både er differensiert og differensierende.

overførbar – De kroppslige disposisjonene er overførbare ved at: Vi er i stand til å handle adekvat og strategisk i et ubegrenset antall ulike situasjoner, og at visse grunnleggende disposisjoner lar seg overføre mellom ulike sosiale felt.

enhetliggjørende – Bærerens sosiale klassebakgrunn setter sitt særpreg på samtlige praksiser til personen, også de mest intime og strengt personlige. Det enhetliggjørende ved habitus

vokser frem rundt næringsliv, vitenskapelig forskning, offentlig og privat forvaltning og lignende. Individet kan ikke gå fullstendig opp i rollene som finnes i disse systemene uten å få en ensidig og oppsplittet oppfatning av seg selv og omgivelsene.

En slik ensidig og oppsplittet forståelse undergraver den enkeltes integritet som en moralsk person med selvstendig ansvar for sine handlinger. I stedet for å betrakte hverandre som moralske personer, behandler vi hverandre i stadig større grad f.eks. som konkurrenter, som forskningsgjester eller som klienter. Den praktiske erkjennelsesinteressen som forfølges i mange former for humanistisk vitenskap utgjør en slags motvekt mot denne tendensen, men de humanistiske vitenskapene har til dels hatt et uansvarlig forhold til hvordan fellesskapsfølelse kan misbrukes politisk. Samfunnsvitenskapen har en splittet sjel, og har trekk fra begge disse typene av vitenskap. Habermas mener at fremtidens samfunnsvitenskap må utvikles slik at den kan forholde seg kritisk til andre vitenskaper og rede grunnen for legitim maktfordeling i samfunnet i samspill med den politiske offentlighet.

Habermas ser de tenkemåter som er blitt forbilder i institusjonaliserte ekspertkulturer som en viktig årsak til undergraving av den frie politiske offentlighetens rolle i moderne vestlige samfunn. Disse tenkemåtene gjør seg også gjeldende i vitenskapen, og har en tendens til å gjøre vitenskapen blind for sin egen rolle i samfunnet og de interesser den tjener. Han hevder at vitenskapene kan deles inn etter visse erkjennelsesledende interesser som motiverer og gir retning til forskningen. Naturvitenskapene er i følge Habermas orientert ut fra en teknisk, humanvitenskapene ut fra en praktisk og samfunnsvitenskapen bør i følge Habermas orienteres ut fra en frigjørende erkjennelsesinteresse.

Den tekniske interessen har som mål å gjøre det mulig å forklare gjenstander i verden og forholdet mellom dem slik at vi kan gripe inn i og kontrollere dem for å produsere ting som er nødvendige for at vi skal kunne leve. Den praktiske interessen har som mål å vedlikeholde forståelse i ulike typer fellesskaper og den selvforståelsen individene må utvikle for å bli en del av dem. Den frigjørende interessen har som mål å gjøre rede for maktforholdene i samfunnet slik at de kan fremstå som legitime for selvstendige og reflekterte personer. Denne teorien innebærer at Habermas avviser at vitenskapelig forskning kan forholde seg nøytralt til menneskelige interesser, og at vitenskap som all annen menneskelig virksomhet fyller en rolle i samfunnet som kan vurderes moralsk, noe som leder meg inn på Habermas:

Diskursetikk.....

I følge Habermas kan man avdekke etiske argumentasjonsregler gjennom studiet av formalpragmatiske betingelser for rasjonell kommunikasjon i praktiske diskurser som tar normer opp til drøftelse. Habermas formulerer et prinsipp som tjener som en sammenfatning av de formale betingelser som ikke kan benektes i en ideell praktisk diskurs som foregår i full offentlighet, hvor alle har like stor rett til å delta, hvor ingen synspunkter er formet gjennom tvang, og hvor bare det sterkeste argumentets makt tillates å være utslagsgivende: En norm kan i en slik diskurs bare betraktes som allment gyldig dersom de virkninger som vil oppstå dersom den oppnår allmenn tilslutning kan aksepteres uten tvang av alle berørte parter. Dette prinsippet kan betraktes som et forsøk på å omskrive Kants kategoriske imperativ slik at det

Den sosiale praksisen defineres gjennom sammensetningen mellom agent, handling, makt, struktur og system. Agenten, som er Giddens aktørbegrep er både kyndig og refleksiv.. Med det å være menneske har vi automatisk kunnskap som vi bruker for å kunne forstå og gi mening i det vi gjør og til alt som skjer rundt oss, slik at vi kan handle tilpasset i ulike sammenhenger basert på vår kunnskap. At aktøren er kyndig er tett forbundet med handlingsbegrepet til Giddens, som er agency. Med handling mener ikke Giddens de intensjonene som aktøren har for å handle, men til den evnen den har til å gjøre dette. Altså hvor flink personen er til den aktuelle aktiviteten. Å handle er med andre ord å utøve makt. Aktørens kyndighet kommer først og fremst til uttrykk gjennom den praktiske bevisstheten. Vi vet altså automatisk hvordan vi skal handle uten at vi behøver å reflektere over grunnene for handlingen eller hvordan de skal utføres.

Aktøren har dermed en diskursiv bevissthet, som primært kommer til uttrykk når en reflekterer over egne eller andres handlinger. Det er ingen kognitive begrensninger som skiller den diskursive og den praktiske bevissthet. Selv om ikke aktøren går rundt med den praktiske bevisstheten i bakhodet under for eksempel sosiale aktiviteter, vil han kunne redegjøre for det meste av sine handlinger dersom han blir spurt. Gjennom refleksjon og selvrefleksjon kan en gjøre deler av sin praktiske bevissthet diskursiv, og kan på den måten reflektere over egne og andres handlinger. Menneskets refleksivitet gir det altså en egen evne til å oppnå kunnskap og innsikt, noe som kan føre til at han endrer handlinger og motiver for handling.

Struktur

Giddens skiller mellom struktur og system. Sosiale systemer er mønstre av handlinger foretatt av aktørene eller kollektiver på tvers av tid og rom. Når handlinger gjentas strekkes de ut i tid og rom, og er med på å produsere og reprodusere samfunnet fra dag til dag, noe som gir samfunnet et systematisk og strukturelt preg. Strukturer er på sin side karakterisert av fraværet av handlinger. De har kun virtuell eksistens, noe som betyr at de kun er tilstede som en mulighet, men ikke viser seg aktivt. Strukturer eksisterer kun i aktørers praksis og i ens hukommelse når det reflekteres over en tidligere utført handling. Strukturer er ikke ytre rammer som bestemmer handlinger, men strukturelle egenskaper består av regler og ressurser som agenten trekker på i produksjonen og reproduksjonen av det sosiale liv og dermed også av strukturen. Regler består av fortolkningsskjemaer som gjør det mulig å gi mening til den situasjonen vi befinner oss i, og av sosiale normer som fastlegger hva som utgjør akseptabel handling i bestemte situasjoner. Regler ligger til grunn for aktørens kyndighet. Ressurser deles inn i autoritative ressurser, det vil si makt over andre, og allokativer ressurser, det vil si makt over ting. Vi er avhengige av ressurser for å påvirke fysiske og sosiale hendelsesforløp, altså for å i det hele tatt ha handlingskapasitet. Dersom det ikke hadde eksistert over individuelle regler og ressurser kunne ikke aktøren handlet på en kompetent og meningsfull måte. Strukturer er slikt sett både begrensende og muliggjørende.

Giddens modernitetsteori

Giddens beskriver vår tids samfunn som sen-moderne, og preget av refleksiv modernisering. Våre institusjoner skiller seg fra tidligere former for sosial orden gjennom en dynamisk karakter, og gjennom måten de undergraver tradisjonelle vaner på. Modernitet forstås som et institusjonelt fenomen, men den endringen moderne institusjoner fører med seg, fletter seg inn i individers tilværelser på en direkte måte. Refleksivitet, - det vil si aktive beslutninger basert på bevisst informasjonsbearbeiding, - preger det sosiale liv på alle måter. Tidligere ble individer sine selvbiografier i stor grad knyttet til tradisjon, kultur og stedsbundne bånd. Som et resultat av globalisering og den sosiale ordens refleksive karakter har disse komponentene blitt løsrevet fra det sosiale liv og erstattet med en kontekst bestående av en rekke valg. Selvet er ikke lenger en passiv størrelse som determineres av eksterne påvirkninger, men det har blitt et refleksivt prosjekt. Dette innebærer at individer må velge sine identiteter. I dette lyset blir livsstil og trening interessant. Innenfor sosiologien begrepet livsstil vært nært relatert til strukturelle livssjanser og tilhørighet til sosiale grupper. Giddens ser i større grad livsstil som noe som tilegnes enn noe som blir arvet.

Pierre Bourdieu

Bourdieu gir et annet inntak enn Giddens til å forstå handlinger, motiver og potensialet for å endre adferdsmønstre. Selv om både Giddens og Bourdieu fastholder et dialektisk forhold mellom aktør og struktur, har Giddens blitt kritisert for å i for stor grad skissere livsstilspraksiser som valgfrie, mens det strukturelle aspektet ved praksiser beskrives mer abstrakt. Det er særlig hans begrep om habitus som jeg synes er fruktbart, i den grad det

minner om Giddens begrep om praktisk bevissthet. Handlingen utøves dessuten med en slags refleksivitet, selv om den ikke er på det kognitive nivået som Giddens fastholder, men mer forstås som en kroppslig sensitivitet. Bourdieu mener det ikke finnes tidlige grenser mellom det bevisste og det ubevisste, det kroppslige og det diskursive. En kan ikke stille seg på utsiden av sin kroppsliggjorte habitus.